

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

37.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
3. CİLT

11 - 15 MAYIS 2015
ERZURUM

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3474-3
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 171-3

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ZME

11-15 Mayıs 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen
37. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Erzurum Atatürk niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOŐAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: *Serdar AYBEK*
Metropolis, 2014 Yılı alışmaları

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil zme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygl Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA-2016

2014 YILI TEOS KAZI ÇALIŞMALARI (5. SEZON)

Musa KADIOĞLU*

Canan ÖZBİL

Michael KERSCHNER

Hazal ERGİN

Selin GÜLGÖNÜL

Görkem YENİCE

Yusuf POLAT

Rahşan TAMSÜ POLAT

Emrah KÖŞGEROĞLU

Mustafa ADAK

İzmir İli, Seferihisar İlçesi, Sığacık Mahallesi'nde yer alan Teos antik kentinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi adına sürdürülen beşinci dönem kazı, belgeleme ve restorasyon çalışmaları 27 Haziran-28 Kasım 2014 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir¹.

---

* Prof. Dr. Musa KADIOĞLU, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı 06100 Sıhhiye-Ankara/TÜRKİYE.

1 2014 yılı Teos kazı, belgeleme ve restorasyon çalışmaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile (KVMG Yatırım Bütçesi ve DÖSİMM) İzmir Valiliği, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın sağladığı maddi destekle 155 gün sürmüştür. Ayrıca çalışmalarımızı, Yaşar Holding Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Emine Feyhan Yaşar, Hiddenbay-Teos Gayrimenkul Yat. Tur. İnş. San. Tic. Ltd. Şti. ile İzmir AGORA Alışveriş Merkezi adına Odak İnşaat Mühendislik Madencilik Sanayi (sponsorluk bedeli 2015 yılına aktarılmıştır) finansal olarak desteklemişlerdir. T.C. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Tarih Kurumu, Seferihisar Belediyesi ve Seferihisar Kaymakamlığı kazı çalışmalarına aynı ve maddi destek vermişlerdir. Yukarıda adı geçen kurum, kuruluş ve kişilere kazı çalışmalarına destekleri için Teos Kazı Başkanı olarak teşekkür ederim. 2014 yılı çalışmalarına, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, doktora öğrencileri Araş. Gör. C. Özbil, Araş. Gör. D. Ö. Yalçın (M.A.), Arkeologlar G. Yenice (M.A.), C. Pala, H. Ergin ve S. Gülgönül, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı öğrencileri, G. Pektaş, E. Bağdatlıoğlu, İ. Taşcıoğlu, H. Durak, A. Arazlı, A. Ala, B. Kayık, U. Karazeybek, B. Kaya, A. Uzun, B. Arı, E. G. Ayten,

2014 yılı kazı sezonunda, öncelikli olarak 2010 yılında başlanılan antik kentin sayısal planının çıkarılmasına yönelik belgeleme çalışmalarına, antik kentin cadde-sokak sisteminin belirlenebilmesi için antik kentin genelinde jeofizik ölçümlerine ve Hellenistik Sur, *Akropolis* ve Tiyatro'da ise kazı çalışmalarına devam edilmiştir.

TEOS ÇEVRE DÜZENLEME PROJESİ

Musa KADIOĞLU

25 Temmuz 2010 tarihinde başlayan yeni dönem kazı çalışmaları ile geliştirilen Teos Çevre Düzenleme Projesi, 2014 kazı sezonu sonu itibarı ile % 95 oranında tamamlanmıştır (Plan: 1; Resim: 1). Proje kapsamında önerilen tüm mimari yapılar tamamlanmış, ancak gezi güzergâhlarına ilişkin yolların çok az bir bölümünün 2015 yılı kazı sezonunda tamamlanması planlanmaktadır.

2014 yılı çalışmaları çerçevesinde öncelikli olarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce yatırım programına alınan ve inşası tamamlanan depo-müze binasının kullanım ve teşhine yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. Depo-Müze binası içerisine hem mimari restorasyon holüne hem de seramik deposuna ağır tonajlı raflar yerleştirilerek antik kentteki yapılara göre numaralandırılmış ve isimlendirilmişlerdir. Daha sonra 1980'li yıllarda inşa edilen ve depo olarak kullanılan bekçi evi-depo binası içerisindeki seramik ve mimari blok kasaları yeni depoya taşınmış ve yeni raf sisteminde ait oldukları raflara yerleştirilmişlerdir. Ayrıca eski bekçi evi-depo binasının bulunduğu 89 ada 41 parsel içerisine 2010 yı-

---

H. Er, H. Uslu, K. Ateş, S. Çakır, B. Adanalı, L. Arslan ve M. Köylü; Restorasyon Uzmanı Mimar F. E. Köşgeroğlu (M.A.), mimarlar M. Çalışkan ve I. T. Sheridan; Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. M. Adak, doktora öğrencileri Araş. Gör. E. Taşdelen (M.A.) ve Araş. Gör. H. Uzunoğlu (M.A.); Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Yard. Doç. Dr. R. Tamsü Polat (kazı başkan yardımcısı) ve Öğr. Gör. Y. Polat (M.A.) ve Fransa Bordeaux Ausonius Enstitüsü'nden nümismat Dr. K. Konuk katılmışlardır. Su altı araştırmalarına Mimar F. E. Köşgeroğlu, G. Köşgeroğlu, O. Serdar, S. Gülsöken, E. Dirgin, B. Özkırlı ve Ö. Demirci katılmışlardır. Ayrıca, yabancı ekip üyeleri olarak Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nden Prof. Dr. M. Kerschner ve doktora öğrencisi N. M. Voss ile Almanya'dan jeofizik araştırmalarını sürdüren C. Hübner katılmışlardır. 2014 yılı Teos çalışmalarında İzmir Arkeoloji Müzesi'nden Sayın H. Y. Taş Bakanlık Temsilcisi olarak görev almıştır. Tüm kazı ekibime göstermiş oldukları üstün gayretten ötürü çok teşekkür ederim

lından itibaren taşınarak koruma altına alınmış olan yazıtlı mimari blokların tamamı yeni depo-müze binasına taşınmıştır. Söz konusu blokların bilgi panolarının hazırlanmasına başlamış ve bir heykel kaidesi ile bir stelin transkripsiyonu ve Türkçe-İngilizce çevirilerini içeren bilgi panoları yerleştirilmiştir. Transkripsiyonları ile Türkçe ve İngilizce çevirileri henüz yapılamayan, tiyatro kazılarında 1960'lı yıllarda ortaya çıkarılan yazıtlı heykel kaideleri de (yeni depo-müze binasının uzun batı revağına) taşınmış ve tasnif edilmiştir. 2015 yılında mevcuttaki tüm yazıtlı blokların teşhiri ve bilgilendirme levhalarının hazırlanması planlanmaktadır (Resim: 2).

Depo-müze binası içerisindeki restorasyon holünde yer alan ve mimari restorasyon çalışmaları için gerekli olan kum havuzu işler hale getirilmiş ve restorasyon malzemelerinin konulacağı bir tezgah yapılmıştır. Böylece mimari restorasyon çalışmalarının tüm alt yapısı 2014 yılı çalışmalarında tamamlanmıştır.

Teos Örenyeri Çevre Düzenleme Projesi ihale kapsamında Dionysos Tapınağı'nın güneyinde doğu-batı akslı ve yaklaşık 270 m. uzunluğunda ahşap tren yolu traverslerinin çerçeve olarak kullanıldığı ve içi küp taş dolgulu gezi yolu tamamlanmıştır (Resim: 3). Böylece Dionysos Tapınağı ve Dionysos Tapınağı'ndan antik tiyatro ile *bouleuterion* yol ayrımına kadar olan gezi güzergâhı yaya yolu olarak düzenlenmiştir. Söz konusu yolun bitiminden antik tiyatroya ve *bouleuterion*'a ulaşan kadastral yolların bitki örtüsünden ve moloz taşlardan arındırılması 2013 kazı sezonunda tamamlanmıştı. 2014 sezonunda 85 ada 5, 8 ve 9 parsellerin doğusundaki 215 m. uzunluğundaki kadastral yol ahşap traverslerle çerçevelenmiş ve kısmen önce blokaj olarak yumruk büyüklüğündeki yerel taşlarla doldurulmuş ve üst tabakası 3 numara mıcır ile kaplanmıştır. 2015 kazı sezonunda söz konusu yolun geri kalan kısmı aynı şekilde taş ve mıcır ile doldurularak tamamlanacaktır. Aynı tür uygulama 89 ada 119 parselin güneyi ile 85 ada 11 parselin kuzeyinde yani her iki parsel arasında kalan yaklaşık 30 m. uzunluğundaki kadastral yolda da tamamlanmıştır.

13 Ekim'den itibaren sürdürülen gezi güzergâhı düzenleme çalışmalarında, ahşap tren yolu traverslerinden oluşturulan çerçeve, depo-müze ile tiyatronun önünde yer alan 89 ada 46 parselin batı ucuna kadar yani 85 ada 1, 2, 3

ve 4 parsellerin güneyinde kalan 230 m.'lik kadastral yolda tamamlanmış ve kısmen kaba mıcır ile doldurulmuştur.

2014 yılı çalışmalarında özellikle 85 ada 4 parsel ile 89 ada 46 parsel arasında kalan 145 m. uzunluğundaki kadastral yol, yoğun bitki örtüsünden arındırılmıştır. Ot temizliğinden sonra ortaya çıkan çok sayıda mimari blok ve moloz taşların düzenleme işinin 2015 sezonunda yapılması planlanmaktadır. Söz konusu kadastral yolda yapılacak düzeltme ve düzenleme çalışmalarından sonra anıt ağaç yönünden gelip tiyatroya ulaşan ve oradan müze-depo binasına giden yol tamamlanmış olacaktır. Böylece 2014 ve 2015 yıllarında toplam 890 m. uzunluğunda travers çerçeveli, küp taş dolgulu gezi güzergâhı tamamlanmış olacaktır.

Teos Örenyeri Çevre Düzenleme Projesi kapsamında İzmir İl Özel İdaresi, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın maddi destekleri ile yapımına 2013 yılında başlanılan Teos Kazı Evi inşaatı, 2014 kazı sezonu sonu itibarı ile tamamlanmıştır. Kazı sezonu sonunda yeni kazı evine taşınılmış ve kazı evi kısmen düzenlenmiştir. 2015 kazı sezonunda sadece kazı evinin bahçe düzenlemesi yapılacaktır.

BELGELEME ÇALIŞMALARI

Sayısal Kent Planı, Mimari Belgeleme ve Jeofizik Çalışmaları

Antik kentin sayısal kent planının çıkarılması ve cadde-sokak ilişkisinin araştırılmasına yönelik olarak 2010 yılından itibaren sürdürülen belgeleme çalışmaları kapsamında, Hellenistik Dönem kent suru içerisinde kalan, görünürdeki tüm yapı ve yapı kalıntıları 2012 kazı sezonu itibarıyla sayısal kent planına *total station* ve GNSS hassas ölçüm aletleri kullanılarak (Nikon Nivo C3 ve Foif A20 GNSS) işlenmiş ve her yıl kazısı gerçekleştirilen açmaların (sondajların) planları söz konusu bu plana eklenmektedir (Plan: 1).

2010 yılında başlanılan Dionysos Tapınağı'nın plan rölövesine 2014 yılında da devam edilmiş, 3D dijital tarama ile elde edilen mimari blok ve yapı bölümlerinin çizimleri detaylandırılmış ve blok envanter numaraları rölöve üzerine işlenmeye devam edilmiştir. Ayrıca *bouleuterion*, *tiyatro*, *akropolis*, sar-

nuç, güney liman iskelesi, batı *nekropol*, örenyeri depo-müze alanının, Dionysos Tapınağı'nın ve gezi güzergâhlarının yüksek çözünürlükteki hava fotoğrafları model helikopter ile çekilmiştir.

Antik kentin cadde-sokak sistemi ile toprak altındaki yapılarının araştırılmasına yönelik jeofizik çalışmalarına 2010 yılından itibaren olduğu gibi 2014 yılında da devam edilmiş ve bu çalışmalarda önemli veriler elde edilmiştir (Harita: 1). Özellikle ekili-dikili olmayan şahıs parsellerinde yüzeydeki ot temizliği yapıldıktan sonra jeomanyetik, jeoradar ve elektrik metotları kullanılarak ölçümler gerçekleştirilmiştir. 31 Temmuz-11 Ağustos 2014 tarihlerinde 12 iş günü sürdürülen jeomanyetik ölçümlerde toplam 5,94 hektarlık (59.416 m.²) bir alan ölçülmüştür. Antik kenti çevreleyen Hellenistik Dönem suru dışında 89 ada 50 parsel; 85 ada 1, 42, 43 parseller; 84 ada 1, 4 ve 5 parseller ile 100 ada 12 parselde ve surun içinde kalan 85 ada 2-3, 10, 11, 13, 14, 15, 16 parseller ile 82 ada 4 ve 9 parseller ile 89 ada 49 parselde, mimari kalıntıların özellikle sur, kule ve cadde-sokakların tespiti için jeomanyetik yöntemlerle araştırılmıştır (Harita: 1 ve 2). 2014 yılı ölçümleriyle birlikte (6,29+11,3+5,94 ha) toplam 23,53 hektarlık (230.530 m.²) alan taranmış ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Jeomanyetik yöntem dışında 5.789 m.²lik (0,58 ha) alanda (85 ada 13, 14, 15, 16 parseller ile 82 Ada 9 parselde) da yer radarı (GPR) ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Her iki yöntem dışında ayrıca elektrik özdirenç yöntemiyle² 100 m. uzunluğunda iki profil kesiti de alınmıştır.

Antik kentin kuş uçuşu 6,4 km. ve asfalt yol takip edilerek 16,2 km. güneydoğusunda yer alan Haritacılar Tümülüsü de (T12) 2014 yılı jeofizik taramaları kapsamında araştırılmıştır. Jeofizik yöntemlerle elde edilen verilerle ölçeklendirilmiş fotoğraflar birleştirilerek Teos coğrafi bilgi sistemine (ArcGIS 10.2) aktarılmıştır. Ancak tümülüs içerisinde olası bir mezar odası ya da lahite ait olabilecek veri elde edilmemiştir.

Hellenistik Dönem kent surunun dışında 85 ada 1, 42 ve 43 parsellerde gerçekleştirilen jeomanyetik ölçümlerde sur duvarının batısına yani dışına birleşen ve yaklaşık 35 m. aralıklarla yerleştirilmiş 5 (beş) adet kulenin varlığı

2 Elektrik özdirenç yöntemi diğer bir adıyla "düşey elektrik sondaj" (DES) 2 adet akım elektrotu ile yer altına gönderilen elektrik akımının oluşturduğu potansiyel farkın 2 adet potansiyel elektrotu ile ölçülmesi prensibine dayanmaktadır.

tespit edilmiştir. Bu kulelerden 85 ada 1 parselde varlığı tespit edilen kule, jeomanyetik veriler sonucuna istinaden 2014 sezonunda kazılmış ve jeofizik sonuçlarının doğruluğu monümental bir kule kapısı ile teyit edilmiştir (Resim 6). Surun iç kısmında 85 ada 2 ve 3 parsellerdeki jeomanyetik veriler, kazısı yapılan kule ile onun güneyinde kalan kuleye bir meydandan çıkarak eşkenar üçgen oluşturacak şekilde ulaşan cadde-sokakların varlığına işaret etmektedir. Söz konusu anomaliler, kazısı yapılan kulede olduğu gibi cadde-sokak ile kesin olarak ilişkilendirilebilirse, 2011 yılından itibaren yine jeofizik yöntemlerle ileri sürmüş olduğumuz organik kent plan gelişimini desteklemektedir. Olasılıkla söz konusu cadde-sokaklar Hellenistik Sur'da yer alan kulelerle bağlantılı olduklarından Hellenistik Dönem'den beri var olmuş olmalıdırlar.

KAZI ÇALIŞMALARI

Akropolis Kazı Çalışmaları

Canan ÖZBİL³

Michael KERSCHNER⁴

Hazal ERGİN⁵

Selin GÜLGÖNÜL⁶

Kentin kuzeyinde, günümüzde Kocakır Tepe olarak adlandırılan *Akropolis*'teki yapı ve tabakalaşmanın araştırılmasına yönelik çalışmalara 2014 yılında da devam edilmiştir. 2010 yılında mevcut kalıntıları belgelenecek rölövesi çıkarılan alanda kazı çalışmalarına ilk olarak 2012 kazı sezonunda tapınağın kuzeydoğu köşesinde başlanmıştır (AK1). 2013 yılı çalışmalarında tapınağın yaklaşık 20 m. doğusunda yer alan ve sunak olarak adlandırılan alanda iki sondaj (AK2 ve AK3) daha yapılmıştır.

3 Canan Özbil, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, 06100 Sıhhiye/Ankara/TÜRKİYE.

4 Prof. Dr. Michael Kerschner, Österreichisches Archäologisches Institut, Viyana.

5 Hazal Ergin, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi.

6 Selin Gülgönül, Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

Ayrıca 2012-2014 sezonlarında kentin genelinde olduğu gibi *Akropolis* ve çevresinde de jeomanyetik ve jeoradar ölçümleri gerçekleştirilmiştir. 2014 yılı *Akropolis* çalışmaları kapsamında, hem tapınak ve sunağın güneyinde hem de her iki yapı arasında kalan alanda yapılan ölçümlerin sonuçlarına dayanarak kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 5-28 Ağustos 2014 tarihlerinde süren beş adet sondajla (AK4-8) hem jeoradar ve jeomanyetik sonuçlarının test edilmesi hem de söz konusu alanda Arkaik ion tapınağın alt yapısının araştırılması ile *Akropolis*'in kronolojisini oluşturmak amaçlanmıştır⁷.

AK4 ve AK 6 Sondajları

Tapınağın güneybatı köşesi ile sunak arasında, jeoradar verilerinde anomali görülen alanda 5 x 2 m. ölçülerindeki AK4 Sondajı gerçekleştirilmiştir. Yüzey toprağından (deniz seviyesine göre +30,38 m.) yaklaşık 50 cm. derinlikte sarı renkli ana toprağı rastlanması üzerine çalışmalara son verilmiştir. 5-7 Ağustos 2014 tarihlerinde sürdürülen kazı çalışmalarında az miktardaki seramik parçası dışında bir buluntuya ya da mimari veriye rastlanmamıştır.

2014 yılında *Akropolis*'te *Hekatompedon* olarak adlandırılan tapınak kalıntısı ile doğusundaki altar arasında kalan alanda dikdörtgen biçimli bir mimari bloğun çevresinde 2 x 2,50 m. ölçülerindeki AK6 sondajı açılmıştır. AK4'ün hemen kuzeyindeki, yüzeyde sadece üst kısmı görülen ve *in situ* görünümündeki bloğun etrafında, hem bloğun tapınakla (ya da tapınak-sunak bağlantısı ile) ilişkisini araştırmak, hem de *in situ* olup olmadığını anlamak amacıyla sondaj başlanmıştır. 8-11 Ağustos 2014 tarihlerinde yapılan kazı çalışmalarında deniz seviyesinden 30,46 metre kotta başlayan yüzey toprağı, 30,35 ile 30,27 m. arasındaki katmanda bloğun kuzey ve kuzeybatısında Arkaik Dönem seramik parçaları ele geçmiştir. T14-AK6-001 olarak adlandırılan bu ilk katmandan sonra 30,27 m. kotundan itibaren 30,10 m. kotuna kadar (T14-AK6-002 katmanı) yoğun olarak seramik parçaları ele geçmiştir (Resim: 4). Ancak bloğun diğer kısımlarında herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır. Bloğun etrafında 30,10 m.'den 29,74 m.'ye kadar derinleşmiş ve bu katmanda da (T14-AK6-003) çok

7 Kentteki tüm alanlarda olduğu gibi *Akropolis*'teki çalışmalarda da seviyeler deniz seviyesine göre (P24=0,00 m.) hesaplanmış, kot ölçümleri 30,2280 m. yükseklikteki P46 poligonuna göre alınmıştır.

az sayıda Arkaik Dönem seramiği ele geçmiştir. Söz konusu 002 tabakası doğrudan doğruya ana toprağın üzerinde yer alır ve M.Ö. 630 ile 590 yıllarına tarihlenen homojen seramik buluntular içermektedir. Ele geçen seramik form çeşitliliği (yoğun olarak içki kapları, buna karşılık nadir olarak *amphora* ve pişirme kapları) bir kutsal alana işaret etmektedir. Olasılıkla burada kurban törenlerinde kullanılmış olan kapların depolandığı bir alan söz konusudur. Bu durum *Akropolis*'in kuzey kısmının en geç M.Ö. geç 7. yüzyıldan itibaren dinsel amaçlı olarak kullanılmış olduğuna işaret etmektedir.

AK5 ve AK8 Sondajları

Tapınağın, üzerine inşa edildiği ana kaya kütesinin hemen güneyinde yapılan jeomanyetik ve jeoradar ölçümlerinde yüksek ısı görmüş bir alan olarak anomali gösteren kısımda 5 x 2 m. ölçülerinde AK5 Sondajı açılmıştır. Bu sondajla, hem söz konusu ölçümlerin test edilmesi, hem de bu alanda tapınak ve altyapısına ilişkin bir veri olup olmadığının araştırılması planlanmış ve kazı çalışmaları 5-13 Ağustos 2014 tarihlerinde sürdürülmüştür. Deniz seviyesinden yüksekliği 29,93 m. olan yüzey toprağının alınmasının ardından sondajın özellikle güney kısmında 29,81 m.'den itibaren yoğun miktarda seramik parçaları ile çeşitli küçük buluntular ele geçmeye başlamıştır. Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi ağırlıklı olmak üzere profilli ve amorf seramik parçalarının yanı sıra cam parçaları, kemik objeler, metal objeler ve cüruf parçaları, pişmiş toprak figürin parçaları, bir adet mermer havaneli ve M.Ö. 3 - M.S. 1. yüzyıllara tarihlenen dört adet bronz sikke ele geçmiştir. Sondajın güneyindeki yoğun buluntu veren tabakaya karşın kuzey kesimde, yani tapınak ve ana kaya kütesine yakın olan tarafta hem buluntu sayısının daha az olduğu hem de toprağın sarımsı renkte olduğu görülmüştür. Bu nedenle, sondajın güneydoğu kısmında devam eden çalışmalar sırasında +29,60-29,53 m. arasında buluntuların kesildiği yoğun kireçli bir tabaka ile karşılaşmıştır. Bu seviyenin ardından ana toprağa ulaşıldığı için çalışmalara son verilmiştir. Sondajın kuzeyinde, tapınağa ait herhangi bir kalıntı olup olmadığını araştırmak amacıyla AK5 sondajı kuzeye doğru 3 m. genişletilmiştir. Az miktarda seramik buluntu veren bu genişleme çalışmasında yoğun kireç ve sert killi tabakaya rastlandığından çalışmalara son verilmiştir.

AK5'in güney ve güneydoğu bölümünde karşılaşılan yoğun buluntu veren kültür tabakasının araştırılmasına yönelik olarak, sondajın doğu kesitine bitişik yeni bir sondaj açılmıştır. 5 x 5 m. ölçülerindeki sondaj AK8 olarak adlandırılmış ve buradaki çalışmalar 19-28 Ağustos 2014 tarihlerinde sürdürülmüştür. 30,25 m.'deki yüzey toprağının alınması ile başlatılan çalışmalar AK5'in doğu kesiti takip edilerek yapılmıştır. Burada da 28,98 m.'ye kadar AK5 ile aynı nitelikte ve çeşitlilikte buluntular ele geçmiştir. Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi seramik parçaları, cam parçaları, metal ve kemik objeler, hayvan kemikleri, pişmiş toprak ağırlık, çatı kiremidi, tuğla parçaları, bir adet dövme tekniğiyle yapılmış, yaprak formu altın takı parçası, üç adet M.Ö. 3-1. yüzyıla tarihlenen, bir adet de dönemi belirlenemeyen bronz sikke ele geçmiştir. Sondajın doğu, güney ve kuzey kesimlerinde herhangi bir buluntu vermeyen sarı ve kahverengi renkli ana toprağın bulunduğu görülmüştür. İki sondajda yoğun ve karışık olarak ele geçen çeşitli buluntular bu alanın 3,60 m. çapında ve 1,30 m. derinliğinde bir *bothros* olarak kullanıldığını göstermektedir.

Ayrıca, her iki sondajda da, kuzeydeki ana kaya kütesinden koparak aşağı yuvarlanmış olduğu anlaşılan büyük bloklar açığa çıkarılmıştır. Ancak herhangi bir işlenmiş blok, mimari eleman ya da bunlara ait parçalar ele geçmemiştir.

Jeomanyetik ve jeoradar ölçümlerinde ısı görmüş tabaka olarak değerlendirilen anomali, çalışmaların başlangıcında yangın tabakası/izi ya da ocaklı bir işlik vs. olabileceğini düşündürmüştür. Çalışmalar sonucunda, bu anomalinin *bothros* içerisindeki yoğun miktardaki pişmiş toprak, cam metal gibi ısı işlem görmüş malzemeden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

AK7 Sondajı

2013 kazı sezonunda *Akropolis*'in doğu ucunda yer alan sunağın araştırılması amacıyla açılan AK3 sondajında, sunağın temeli ile ilintili, doğu-batı doğrultusunda dört sıra büyük dikdörtgen kireçtaşı bloklardan oluşan bir duvar ve bu duvarın hemen önünde (güneyinde) kireçtaşı bloklardan oluşan bir zemin tabakası bulunmuştu. Ayrıca, yoğun taş dolgunun yanı sıra M.Ö.

7. yüzyıl sonundan Roma Dönemi'ne kadar çeşitli tarihler veren buluntulara rastlanmıştır. 2014 yılı çalışmalarında, bahsi geçen duvarın ve zemin bloklarının batıya doğru devam edip etmediğini araştırmak amacıyla sunak yapısının güneybatısında, AK3'ün batısında AK7 Sondajı yapılmıştır. 14-18 Ağustos 2014 tarihlerinde devam eden çalışmalar 5 x 4 m. ölçülerindeki alanda gerçekleştirilmiştir. +29,82 m.'den başlayan çalışmalarda +29,44 m.'ye kadar olan kahverengi yüzey toprağından az miktarda Bizans ve Roma Dönemi seramiğı ele geçmiştir. Bu seviyenin altında devam eden çalışmalarda ise herhangi bir buluntu ele geçmemiş, sarı renkli sert ve beyaz renkli kireçli ve yumuşak toprak tabakası ile karşılaşmıştır. +29,17 ila +28,06 m.'de ana toprağına ulaşılması nedeniyle çalışmalara son verilmiştir. Önceki yıl AK3'te tespit edilen duvar ve zemin bloklarının batıya doğru devam etmediğı görülmüştür.

Tiyatro Kazı Çalışmaları

Canan ÖZBİL

Görkem YENİCE⁸

Teos Tiyatrosu, kentnin kuzeyinde *akropolis*'in güneydoğıu eteğinde doğal bir yamaç üzerinde yer almaktadır. Güneydoğıuya yönlendirilmiş olan yapı Yunan tiyatro geleneğinde inşa edilmiş olup Roma Dönemi öncesine ait henüz hiçbir arkeolojik veri ile karşılaşmamıştır. *Opus incertum* temel üzerine inşa edilmiş alt *cavea*'nın oturma basamakları ile kemer ve tonozlu bir alt yapı üzerine inşa edilmiş olan üst *cavea* tipik Roma Dönemi özelliğı taşımaktadır. Ayrıca sahne binası önüne inşa edilmiş olan çok katlı sahne binası sütunlu cephesi (*scaenae frons*) ile *proskenion* cephesine (*frons pulpiti*) ait birçok bezemeli mimari bloğun varlığı ve yazıtlı heykel kaideleri, tiyatronun M.S. 1. yüzyıl sonu/M.S. 2. yüzyılın başındaki yapı faaliyetlerine işaret etmektedir. Teos Tiyatrosu'nda 1963 yılında, dönemin Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün isteğı üzerine Y. Boysal ve B. Öğün tarafından ilk kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla doğu *analemma*'nın önünden itibaren sahne binasının büyük bir kısmı ile *scaenae frons* ve *proskenion*'a ait mimari bloklar, orkestranın kuzeybatı ucu kısmen açığı çıkarılmış ve *cavea*'da

8 Görkem Yenice, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi.

temizlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında başlayan yeni dönem çalışmaları ile yapının mevcut durumu da 3D lazer tarama yöntemi ile belgeyerek planı çıkarılmıştır. 2013 yılında çoğu sahne binası cephesine ait düşme pozisyonundaki mimari blokların envanter çalışması tamamlanmış ve tüm bloklar rölöve üzerinde işaretlenmiştir. Ayrıca, hem *cavea*, hem de sahne binasında kapsamlı bir temizlik çalışması yapılmıştır. Üst *cavea*'daki tonozlu galerilerden orkestraya doğru sürdürülen bu çalışmalarda *diazoma* duvarının kaidesi ile bunun yaklaşık 4,5 m. aşağısında 8 sıra kısmen korunmuş *in situ* oturma basamakları ve *klimakes*'ler açığa çıkarılmıştır (Resim: 5).

2014 yılı Tiyatro çalışmaları ile *cavea*'nın tamamının orkestra seviyesine kadar kazılması planlanmıştır. Bu amaçla, T1 sondajı olarak adlandırılan orkestra kazı çalışmaları 21 Temmuz-Eylül 2014 tarihlerinde aralıklarla sürdürülmüştür. Öncelikle *cavea*'nın eğiminden kaynaklanan, dolgu topraktaki yaklaşık 90 cm.'lik kot farkı ortadan kaldırılmış, daha sonra 8. oturma basamağının üst seviyesinden itibaren kazı çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmalar sırasında özellikle orkestranın *cavea*'ya doğru olan kuzey kısmında çok sayıda oturma basamağı ile *prohedria* blokları, *klimakes* basamakları, orkestra duvar korniş blokları ele geçmiştir. Ayrıca, doğu *analemma* tarafında *analemma*'ya ait duvar blokları, güney ve güneydoğu kısımda *scaenae frons* ya da *proskenion*'a ait mimari bloklar da açığa çıkarılmıştır. Bu bloklar içerisinde doğu *analemma* duvarı ucunda bulunan Dionysos başı kabartmalı mermer sütun parçası, mermer döşeli orkestra tabanı üzerinde ele geçen dizden aşağısı korunmuş sağ bacak kabartmalı mermer blok ve bezemeli üst yapı elemanları, önceki buluntular da göz önüne alındığında, yapının mimari ve heykeltıraşlık açısından zengin dekorasyona sahip olduğunu göstermektedir.

Orkestranın *cavea*'ya bittiği kısımda, 2-3,5 m. genişliğindeki hat boyunca ele geçen bu bloklar, rölöveye ve blok envanterine eklenmeden kaldırılmayacağı için çalışmalara orkestranın iç kısmında devam edilmiştir. Ayrıca, kazı toprağının yapı içerisinde taşınmasında kullanılmak üzere sahne binası ile orkestra arasına döşenen geçici yol nedeniyle çalışmalara sadece orkestranın doğu yarısında devam edilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda, orkestra kazı çalışmaları yaklaşık 9 m. yarıçaplı alanda sürdürülmüştür. Orkestranın güneydoğu köşesinde, deniz seviyesinden 9,20 m. yükseklikte, beyaz mermer

taban kaplamaları *in situ* olarak açığa çıkarılmıştır. Orkestra tabanının yaklaşık 2,7x1,2 m.'lik bir kısmında ele geçen kaplamaların, çok parçalı kırıklar halinde kısmen korunduğu görülmüştür. Öngörülen sürede kazı ve belgeleme çalışmalarının bitmesi ve taban için gereken konservasyon önlemlerinin alınması mümkün olmayacağından, tabanın üzeri elenmiş kazı toprağı ile kapatılarak geçici olarak koruma altına alınmıştır. Aynı gerekçeyle, orkestranın doğu yarısındaki çalışmalara, taban seviyesinin yaklaşık 15 cm. üstüne kadar (deniz seviyesine göre +9,34 m.) devam edildikten sonra son verilmiştir. 2015 yılında orkestranın tamamında kazı, belgeleme ve envanter çalışmalarının bitirilip düşme pozisyonundaki tüm blokların orkestra dışına taşınması ve yerleri bulunabilen blokların yerine yerleştirilmesi planlanmaktadır. Orkestra tabanındaki mermer döşemeye ilişkin konservasyon uygulamalarının da yine 2015 kazı sezonunda yapılması planlanmaktadır.

2014 kazı çalışmaları sırasında Hellenistik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar çeşitlilik gösteren seramik parçaları, az sayıda cam, metal ve kemik objeler, pişmiş toprak ağırlıklar ve çatı kiremidi parçaları ile 1 adet Geç Roma sikkesi ele geçmiştir.

2013 yılında başlanan tiyatro blok envanter çalışmaları ile özellikle 1963 kazılarında ele geçen *scaenae frons* ve *proskenion*'a ait 250 adet mimari bloğun fotografik belgelemesi yapılmış ve bu bloklar rölöveye işlendikten sonra tiyatrodan güneyindeki boş alanda tasnif edilmişti. 2014 yılı kazılarında bulunan mimari bloklar da plan üzerine işlenerek numaralandırılmıştır. Böylece, tiyatrodan ele geçen mimari blok sayısı 380 olmuştur. Mimari blok envanteri ve belgeleme çalışmaları kapsamında, blokların her cephesinin 1/10 ölçekte detaylı çizimlerine de başlanmış, 11 adet bloğun bu yöntemle belgelemesi yapılmıştır.

Hellenistik Sur Kazı ve Araştırmaları

Yusuf POLAT⁹

2014 yılı kazı sezonunda, Teos antik kentinin etrafını çevreleyen Hellenistik Sur duvarlarının tespiti için, Hellenistik Sur Batı-5 (HS-B5), Hellenistik Sur

9 Öğr. Gör. Yusuf Polat, Anadolu Üniversitesi, Yunussemre Kampüsü, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 26470 Eskişehir/TÜRKİYE.

Güney Giriş 1 (*Nekropol Kapısı*) ve Hellenistik Sur Güney Giriş 1 (*Nekropol Kapısı*)'de kazı, surların tespitine yönelik jeofizik¹⁰ çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Hellenistik Sur Batı-5 (HS-B5) Kazı Çalışmaları

Antik kenti çevreleyen kent suru, geniş ölçekli alanları sınırlandırdığından, uzun zamanda ortaya çıkartılabilecek yapılardandır. Son yıllarda arkeologlar ile birlikte jeofizikçilerin aktif olarak gerçekleştirdikleri ortak çalışmalar, bu tip yapıların planlarının kazılmadan belirlenmesi ve kazılacak alanların saptanmasına (kule, kapı, sur duvarı) yardımcı olmaktadır.

2014 yılı kazı sezonu içerisinde Batı surlarına ilişkin yapılan jeofizik çalışmaları sonucunda elde edilen verilerde, birbirlerine 35 m. uzaklıkta 5 adet kule benzeri yapının varlığı tespit edilmiştir (Harita: 1). Tespit edilen yapıardan biri üzerinde test amaçlı kazı çalışması yapılmıştır. Hellenistik Sur Batı 5 (HS-B5) olarak adlandırılan bu alanda yapılan kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkartılan kulenin planının, batı yönde ön duvarın uzunluğunun 7,85 m, kuzey yan duvarın uzunluğunun ise 8,25 m. olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda kulenin, sur bedenine bitiştiği nokta da kuzey yönde tespit edilmiştir. Kulenin duvar taşları, ortalama 0,95 m. aralıklarla yerleştirilmiş atkı taşları ile sağlamlaştırılmıştır. Taş blokların yüzeyleri kentin diğer sur duvarlarında olduğu gibi bosajlı ve kulenin köşelerine yerleştirilmiş bloklar birbirlerine kenetlerle birleştirilmiştir. Aynı zamanda köşe taşlarında Hellenistik Dönem'de sıkça kullanılan perdahlı dikey şeritler bulunmaktadır. Kule duvarları iç yüzeylerinde çeşitli boyutlarda taş ve toprak dolgu kullanılarak sağlamlaştırılmıştır.

Kazı yapılan alan uzun süre tarım yapılmış bir tarla olduğundan, kulenin kuzey ve batı duvarlarında orijinal yerlerinden sökülmüş duvar blokları üzerlerinde pulluk izleri sur duvar bloklarına zarar vermiştir (Resim: 6).

Kulenin ölçüleri, aynı hatta bulunan jeofizik yöntemleri ile tespit edilmiş olan kuleler ve yine kentin güneyinde bulunan iki kule (HS-GK1-HS-GK2) ile

10 "Teos Hellenistik Donem Sur Çalışmaları", Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 1307E289 No.lu proje ile desteklenmektedir.

ölçüleri bakımından benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışma ile jeofizik çalışmalarında gözlemlenen kulenin varlığı arkeolojik olarak da kanıtlanmıştır.

Hellenistik Sur Güney Giriş 1 (Nekropol Kapısı) Kazı Çalışmaları

Kentin güneyinde, 2012 yılında tespit edilen, Güney Giriş 1 (Nekropol Kapısı) olarak adlandırılan bölümde, surların kullanım evrelerini tespit etmek amacıyla girişi oluşturan söveler arasında, deniz seviyesinden +4,81 m. kottundan başlayarak, 3,40 x 2,00 m. ölçülerinde bir sondaj çalışması yapılmıştır. Stratigrafik olarak kazılan alanda +4,05 m. seviyesinde, sondajın batısında duvar harcı parçaları, güney kesite yakın bölümde +3,71 m. seviyesinde yanık tabakası ortaya çıkartılmıştır. Kazı çalışmalarında +3,47 m. seviyesine kadar Roma Dönemi seramiklerine ait parçalar ile çatı kiremidi parçaları ele geçmiştir. +3,47 m. seviyesinde, kapının eşik taşı ortaya çıkartılmış, fakat yapılan incelemelerde bu taşın daha sonraki bir dönemde buraya yerleştirildiği anlaşılmıştır. +3, 20 m. seviyesinde ise kapı girişinin taban kaplama taşları ortaya çıkartılmıştır. (Resim 7).

Girişin dört bloktan oluşan batı sövesinin günümüze kadar ulaşan toplam yüksekliği 2,00 m'dir. Bloklar üst üste bindirme tekniği ile yekpare bir blok altına iki küçük bloğun yerleştirilmesi şeklinde düzenlenmiştir.

Nekropol Kapısı Seramiklerinin Değerlendirilmesi

Rahşan Tamsü POLAT¹¹

2010 yılından itibaren kentin Hellenistik Dönem surları ile ilgili yapılan araştırmalar kapsamında kazı ve araştırma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalarda ele geçen seramik ve küçük buluntular ile epigrafik belgeler, sur çevresindeki farklı kullanım evrelerine ışık tutacak niteliktedir. Surların kullanım evreleri, sur hattı boyunca belirli mesafelerde gerçekleştirilen sondaj çalışmalarında belirlenmiş, ancak öncelikli hedefi oluşturan surların kent çevresindeki savunma sistemine ait planın saptanması olduğundan, kazı

11 Yrd. Doç. Dr. Rahşan Tamsü Polat, Anadolu Üniversitesi Yunussemre Kampüsü, Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, C-111, 26470 Tepebaşı/Eskişehir/TÜRKİYE.

çalışmaları temel seviyesine kadar yapılamamıştır. 2014 yılı kazı sezonunda yapılan Hellenistik Dönem sur çalışmalarının önemli bir amacı da, güney surlarda, 2012 yılı kazı sezonunda, yüzeyden 0,30 m. derinlikte belirlenen güney giriş arasındaki bölümde, stratigrafik olarak temel seviyesine kadar kazı çalışmalarını gerçekleştirmektir. Bu amaçla yapılan kazılar sonucunda, Nekropol Kapısı'nda yaklaşık 1,75 m. seviye inilerek, temel seviyesine ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda M.Ö. 3. yy sonlarından, M.S. 1. yy. sonu, 2. yy.'a tarihlenen seramikler bulunmuştur¹². Hellenistik Dönem malzeme grubu içerisinde, batı yamacı stilinde bezemiş *kantharos*'lara ait parçalar, pişmiş toprak iç (*fusi*) formulu *unguentarium*'lara ait gövde parçaları, dış yüzeyleri bitkisel ve geometrik bezemeli olan megara kâselerine ait ağız ve gövde parçaları yer alır. Roma Dönemi'ne tarihlenen seramikler içerisinde ise, M.S. 1-2. yy.'a tarihlenen, *tondo*'larında kare ya da dörtgen bir alan içinde ya da *planta pedis* içinde usta ya da atölyelere ait baskıların belirlendiği, doğu *sigillata* B ve C türünde üretilmiş tabaklara ait ağız ve dip parçaları önemlidir¹³ (Çizim 1). Bu karışık malzeme grubuna ait tabakaların ardından kazı sırasında güney kesitte belirlenen duvar harcının altındaki seramik malzemenin ise daha steril olarak geldiği belirlenmiştir. M.Ö. 3. yy. sonları-2. yy.'a tarihlenen batı yamacı stilinde bitkisel bezemeli *kantharos*'lara ait parçalar, beyaz zemin üzerine kırmızımsı kahverengi renkte bezeli *lagynos*lara ait gövde parçaları¹⁴, pişmiş toprak *fusi* formulu *unguentarium*'lara ait gövde parçaları ile bitkisel ve geometrik bezemeli *megara* kâselerine ait ağız ve gövde parçaları bu tabakadaki belirgin formları oluşturmaktadır.

12 Bu seramikler, pişirme, saklama, servis, içki ve özel amaçlı (kozmetik) kaplar ile pişmiş toprak kandillere ait parçalardan oluşmaktadır.

13 R. Tamsü Polat - A. A. Akyol - Y. K. Kadioğlu, "Teos Hellenistik Dönem Surları Çevresindeki Sondajlarda Bulunan Seramiklerin Arkeolojik ve Arkeometrik Ön Çalışmaları", *Selevcia ad Calycadnum* | Sayı 5 | Mayıs 2015, (221-236, 224. Sigillatalarda görülen bu baskılardan "EPMA", Patara, Ephesos Devlet Agorası Kuyu'da ele geçmiştir. Ç. Uygun, Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İÖ 2. yy - İ.S. 4. yy), Patara IV. 2, İstanbul.2011, Lev. 28, Kat. No. 418; R. Meriç, Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos, FiE IX/3, Wien. 2002, 55-56, Lev. 27, K 304.

14 S. I. Rotroff, "Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material", I-II, *The Athenian Agora*, Vol. XXIX, (1997), 227-228, 1503-1526.

Teos Batı Nekropol Çalışmaları

İzmir İli, Seferihisar İlçesi, Sığacık Mahallesi, 1258 ada, 1 numaralı parselde İzmir Arkeoloji Müzesi denetiminde 01.04.2014 tarihinde kurtarma kazısı başlamıştır¹⁵. Nekropol, Teos antik kentinin kuşuçu mu 1 km. batısında bulunmaktadır. 2013 yılında yine İzmir Arkeoloji Müzesi denetiminde gerçekleştirilen ve 22 adet mezarın ortaya çıkarıldığı diğer mezarlık alanına ise 800 m. mesafededir (Resim: 9). *Nekropolde stroter* adı verilen her iki uzun tarafa iki ya da üçer adet çatı kiremitinin yerleştirildiği, kısa kenarlara ise birer adet kiremidin konulduğu mezar tipi yoğun olarak kullanılmıştır. Bu mezarların yanı sıra, *urne* mezarlar, pişmiş toprak *lahit* mezarlar, taş sanduka mezarlar, mermer plaka taşlardan oluşturulmuş mezarlar, *kremasyon* mezarlar, Klazomenai tipi pişmiş toprak mezarlar, çömlek mezarlar, *pithos* mezarlar, podyumlu mezarlar diğer mezar gruplarını oluşturmaktadır. Mezarlar *peribolos* adı ile bilinen orta büyüklükte taşlarla yarım daire ya da tam daire şeklinde sınırlandırılmıştır (Resim: 9). Alanda *inhumasyon* ve *kremasyon* uygulamalarının varlığı belirlenmiştir. Özellikle *nekropol* alanında birincil kremasyon uygulamasının da görülmesi dikkat çekicidir. Mezarlarda tam iskelet örnekleri azdır. Belirlenen örneklerde ise iskelet *dorsal/sırtüstü* yatar pozisyonudur. Mezarlarda ölü hediyesi kavramı da yaygın bir uygulamadır. Ağırıklı olarak ele geçen buluntular pişmiş toprak *unguentarium*'lar ile *alabastron*'lardır (Resim: 10a-b). *Nekropol* alanı, buluntulardan yola çıkılarak Arkaik Dönem'den Hellenistik Dönem'e kadar geniş bir süreçte kullanım görmüştür. Buluntuların yanı sıra kazılar sırasında ortaya çıkarılan ve bir bebeğe ait olan, 70 numaralı pişmiş toprak *lahit* mezar restore edilmiştir. (Resim: 11).

SUALTI YÜZEY ARAŞTIRMASI

F. Emrah KÖŞGEROĞLU¹⁶

Teos antik kenti sualtı yüzey araştırması 1-5 Eylül 2014 tarihlerinde 6 dalı cıdan oluşan ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

15 Teos kenti teritoryumunda gerçekleştirilen 2013-2014 yılı nekropol kazılarında belirlenen nekropol alanlarındaki mezarlar ve buluntular, İzmir Arkeoloji Müzesi'nin vermiş olduğu izinlerle tarafımızdan değerlendirilerek, kapsamlı bir yayın projesine dönüştürülmek üzere tarafımızca çalışılmaktadır.

16 F. Emrah Köşgeroğlu, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Doktora Öğrencisi

Bu tarihlerde Teos antik kenti Güney Limanı çevresi, Değirmen Burnu'nun güneyi ve doğusundaki topuk çevresi, Çiçek Adası kayalıklarının güneyi, Killik Burnu'nun doğusu ve batısı olmak üzere 4 bölgede araştırma yapılmıştır. Deniz üst kotundan -5,00 m. ile -30,00 m. derinlikte yapılan araştırmada aşağıdaki buluntulara rastlanmıştır: Teos Güney Limanı'nın doğusunda, liman girişinin güneydoğusunda 4 öbek sahra taşına rastlanmıştır. Bu öbeklerden en büyüğü 3,21 m. x 2,30 m. boyutlarında bir alana yayılmakta iken ikinci büyük öbek 3,31 m. x 2,18 boyutlarında bir alana yayılmaktadır. Bu taşlar antik dönemde ticari gemilerin yük dengesini sağlanması için kullanılmakta idi. Dolayısıyla sahra taşlarının bulunması, Teos Güney Limanı'nın ticari amaçla kullanılıyor olması açısından önemli bir kanıttır.

Değirmen Burnu'nun güneyinde, Çiçek Adası kayalıklarının güneyinde ve Killik Burnu'nun doğusunda ve batısında pişmiş toprak kap kırıklarına ve *amphora* parçalarına rastlanmıştır.

Killik Burnu'nun doğusunda geleneksel sünger avcılarının kullandığı bir *skandelopetra*'ya rastlanmıştır. 35 cm. x 20 cm. boyutlarında dairesel bir taş çapaya benzeyen bu buluntu, üzerindeki tek delik ile tekneye bağlanmakta, süngercilerin derine dalışlarını hızlandıran bir ağırlık ve yukarı çekilmelerini sağlayan emniyet halatı olarak kullanılmakta idi. Bu buluntu, bölgede sünger avcılığı yapıldığına dair önemli bir kanıttır.

KONSERVASYON VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI

Musa KADIOĞLU

Teos'ta 2014 yılı konservasyon ve restorasyon çalışmaları, Dionysos Tapınağı, Tiyatro ve Hellenistik Sur'da gerçekleştirilmiştir. İlk arkeolojik kazı çalışmalarının başladığı 1764-65 yıllarından beri toprak üstünde kalan Dionysos Tapınağı'nın mimari blokları gerek hava koşulları, gerek insanların verdiği tahribattan oldukça etkilenmiştir. Tapınağın restorasyon projesine yönelik olarak öncelikle tapınağın ion sütun başlıkları 2012-2013 yıllarında ele alınmış parçası bulunan başlıklar tümlenmiştir. 2014 yılında önceki yıllarda tümlenen ion başlıkları kötü hava şartlarından ve diğer dış tahribatlardan korunmak üzere yeni inşası tamamlanan müze-depo binasına geçici olarak taşınmıştır. Ayrıca birçok mimari bloğun parça restorasyonu tamamlanmıştır.

EPİGRAFİK ARAŞTIRMALAR

Mustafa ADAK¹⁷

2014 Teos epigrafik araştırmaları kapsamında, ne kazı çalışmalarında ne de çevrede yapılan yüzey araştırmalarında yeni yazıt tespit edilmiştir. alışmalar kapsamında önceki yıllarda Teos deposuna getirilen tüm yazıtlı bloklar ve yazıt parçaları tekrar değerlendirilmiştir. Ayrıca, yeni yapılan ve 2014 yılında kullanıma geçen depo-müzede korunan ve teşhir edilmesi planlanan yazıtlı bloklardan ikisinin transkripsiyonu, Türkçe ve İngilizce içeriklerini açıklayan bilgi panoları hazırlanmıştır.

Sığacak Mahallesi'nde bir özel mülkiyette yer alan "Pytheos/as kızı Kratea'ın Tanrıça Berenike ve Tanrıça Arsinoe ve Tanrıça Kleopatra ve de Kraliçe Kleopatra için yaptırmış olduğu sunak" yazıtını taşıyan stel, depo-müze binasının dış uzun revakına taşınarak sergilenmiştir (Resim 2). Alüminyum levha üzerinde iki dilde (Türkçe ve İngilizce) belirtildiği gibi bu stelde, Ptolemaios hanedanlığının en önemli kadın yöneticilerinin isimleri anılmaktadır. Berenike ve Arsinoe, hanedanlığın kurucusu I. Ptolemaios Soter (M.. 367/366-283/282) ve oğlu II. Ptolemaios Philadelphos'un (M.. 308-246) eşleridir. Kendileri gibi tanrıça olarak tanımlanan Kleopatra Thea (M.. 165-121) olasılıkla VI. Ptolemaios Philometor'un (M.. 180-145) büyük kızıdır. Seleukos kralları II. Demetrios Nikator (M.. 160-125) ve VII. Antiokhos Sidetes (M.. 138-127) ile evlendirilen bu kadın, Mısır-Suriye ilişkilerinde önemli bir rol oynamıştır. Tanrıça yerine kraliçe olarak anılan dördüncü kadın ise Mısır'ın son kraliçesi nl VII. Kleopatra (M.. 69-30) olmalıdır. Kendisi Aktium şavaşı öncesi çeşitli vesilelerde Marcus Antonius ile beraber Ionia'da bulunmuştur. Söz konusu stel, kraliçenin Teos'a yaptığı bir ziyaret ile ilişkilendirilebilir. Ancak stel, resmi bir sunak izlenimi vermemektedir.

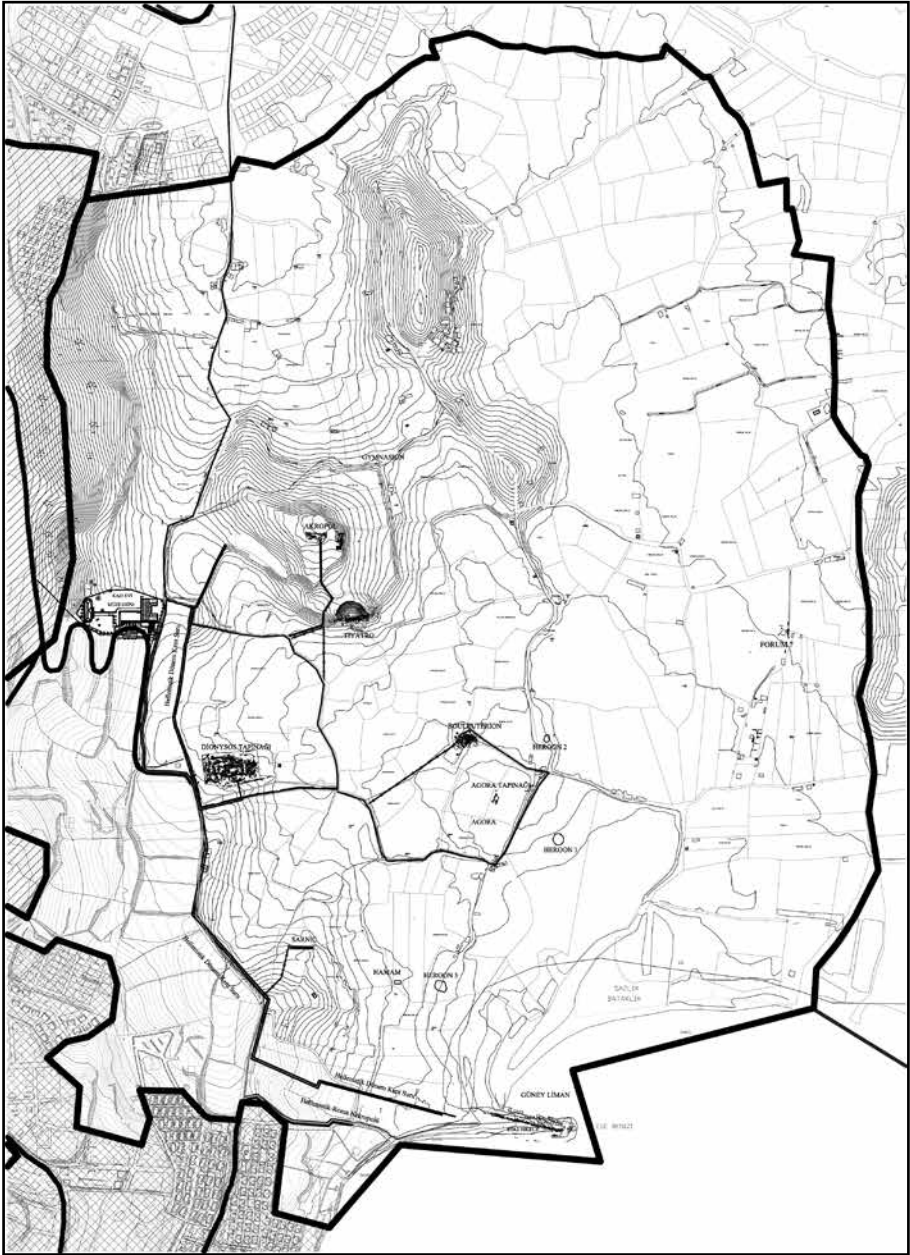
Yine nceki yıllarda Seferihisar'da bulunup eski bekçi evi-deposunun bahçesine getirilmiş olan Venus Pontia'ya (Aphrodite Euploia) ait yazıtlı heykel kaidesi de aynı yerde sergilenmiştir (Resim: 2). Bu heykel kaidesinde "Azatlılar Derneği, yıllardan beri Lucullus taş ocaklarından koparılan granitten [?iş-

17 Prof. Dr. Mustafa Adak, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, 07058 Kampüs-Antalya/TÜRKİYE.

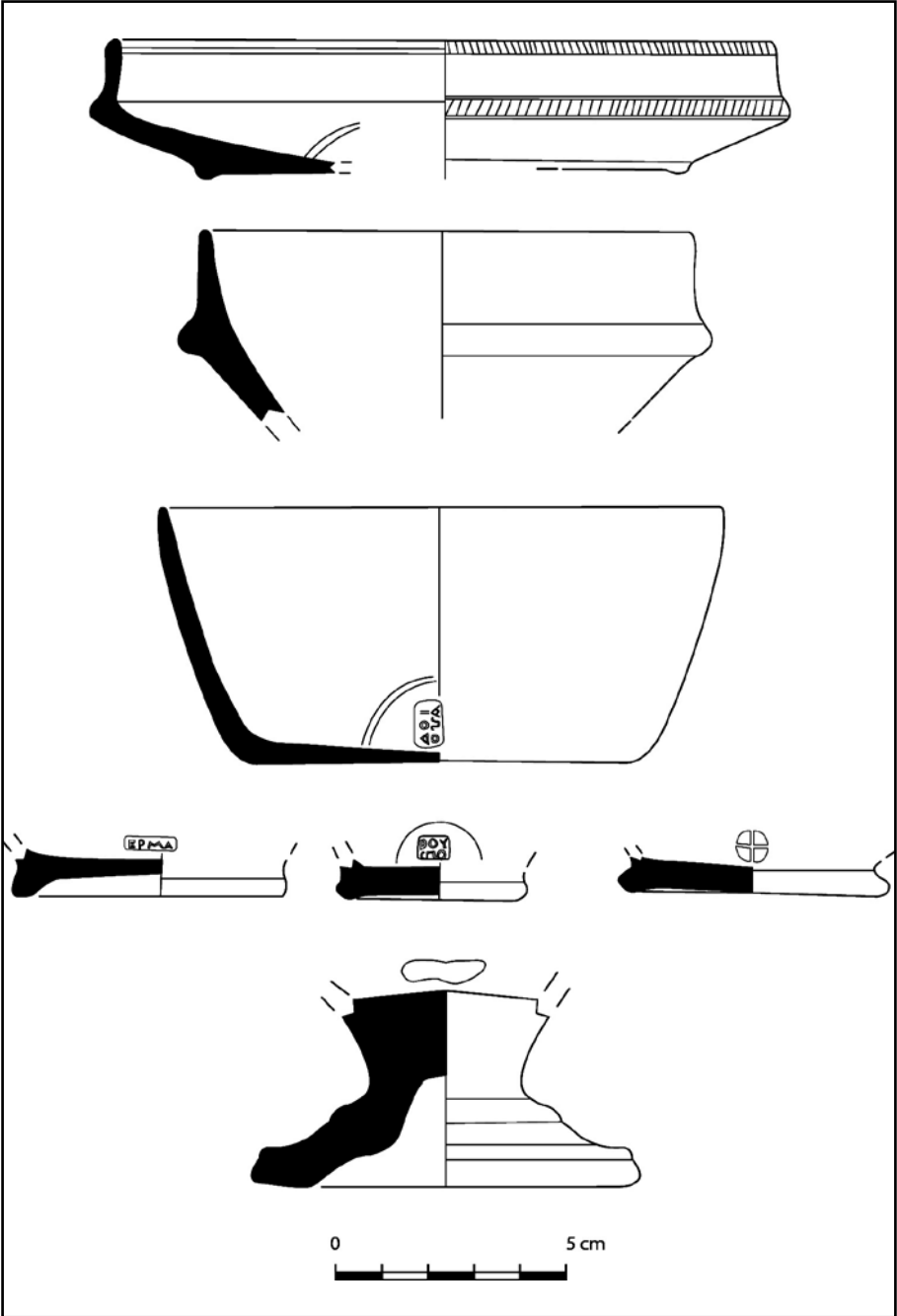
lenen bu heykeli] Venus Pontia'ya (Deniz Venüs'üne) (adadı)" yazmaktadır. Teos civarında bulunan taş ocakları (günümüzde Karagöl Mevkii ve Turgut Köyü) imparator mülkiyetindeydi. İmparator bu ocakları kendi azatlıları aracılığıyla işleterek koparılan mermer blokları, İtalya, Afrika ve imparatorluğun diğer bölgelerine ihraç etmekteydi. Teos'ta ele geçen başka yazıtlardan da bilinen bu azatlılar, kurdukları bir dernek aracılığıyla sosyal faaliyetlerini yürütmekteydi. Bunu Venus Pontia'ya (Deniz Venüs'üne) adanan önümüzdeki Latince yazıt da göstermektedir. Bir deniz tanrıçası olan Venüs (Afrodit) Pontia denizin sakin olması ve yapılan bir deniz yolculuğunun emniyetli geçmesinden sorumluydu.

Harita 1: Kentin kuzeybatısındaki jeofizik araştırmaların sonuçları

Plan 1: Teos Kent Planı (2014).

Çizim 1: Hellenistik sur güney giriş 1, Sigillata'lara ait seramik profilleri.

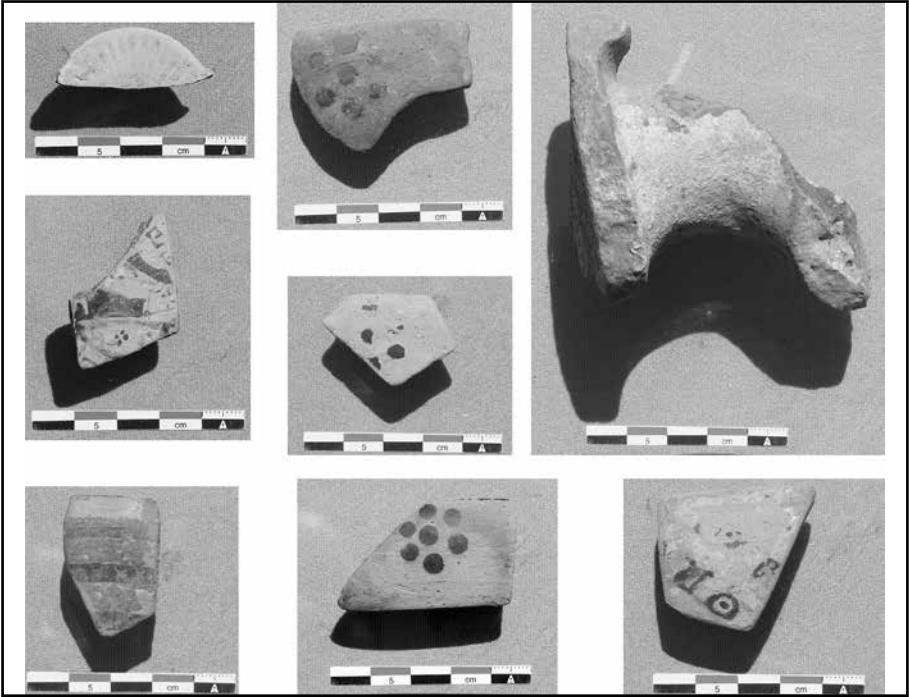
Resim 1: Teos Örenyeri giriş merkezi, depo ve kazı evi.

Resim 2: Revaklarda sergilenen yazıtlı bloklar ve bilgi panoları.

Resim 3: Gezi güzergâhları (Dionysos Tapınağı'ndan Tiyatro ve Bouleuterion'a giden yol).

Resim 4: Akropolis AK6 sondajında ele geçen Arkaik Dönem seramiklerinden örnekler.

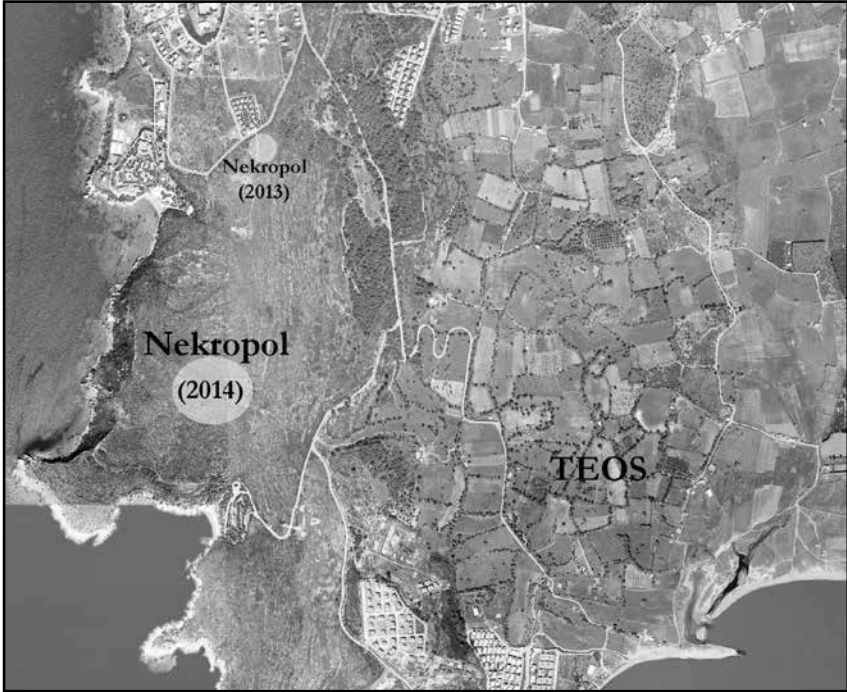
Resim 5: Teos Tiyatrosu.

Resim 6: Hellenistik Sur, HS-B5 açması kazı sonucu ortaya çıkartılan kule.

Resim 7: Hellenistik Sur güney giriş 1 (Nekropol Kapısı) kapı aralığı.

Resim 8: Teos'un batısında yer alan nekropollerde kurtarma kazılarının yapıldığı alan.

Resim 9: Teos Batı Nekropolü, peribolos duvarlı mezarların hava fotoğrafı.

Resim 10a ve b: Teos Batı Nekropolü, pişmiş toprak unguentarium ve alabastronlar.

Resim 11:Teos Batı Nekropolü, 70 Numaralı bebek lahdi, restorasyon ve konservasyon işlemi sonrası